T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI | ORTAÖĞRETİM | DERS KİTABI

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ

İSLAM KÜLTÜR VE MEDENİYETİ

12. Sınıf

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ

İSLAM KÜLTÜR VE MEDENİYETİ

YAZARLAR

Doç. Dr. Vahdettin IŞIK
Dr. Nurullah ABALI
Dr. Şeref AKBABA
Enver ÇAKMAK
Mahmut AYTEKİN
Mehmet Cüneyt ANCIN

Ankara, 2025

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI 2099
DERS KİTAPLARI DİZİSİ 9840

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Editör
Dr. Ahmet İŞLEYEN

Dil Uzmanı
Ayşe BIYIK
Salim ULU

Görsel Tasarım
Hanife KOYUTÜRK

Program Geliştirme Uzmanı
Hasan TOPAL

Rehberlik Uzmanı
Esra DEMİR

Ölçme-Değerlendirme Uzmanı
Şafak Cansu CİRİT

Çoklu Ortam Tasarımcısı
Ayşe Dilara KOÇYİĞİT
Esma ÇELİK
Songül ÖNAL

ISBN
978-975-11-8632-4

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 04.03.2025 tarih ve 127983118 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiştir.

GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

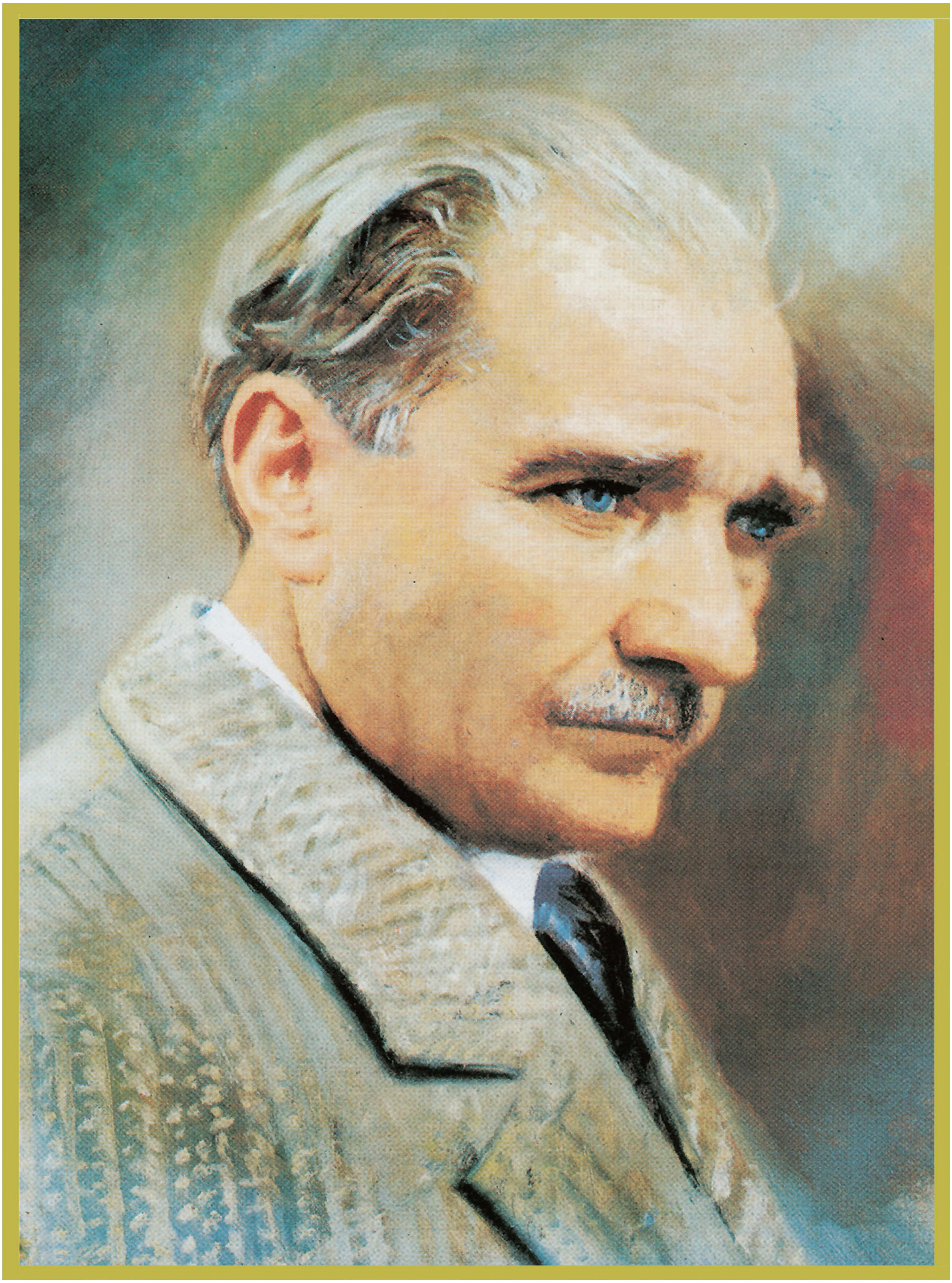

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

Organizasyon Şeması 9
1. Ünite İslam Kültür ve Medeniyetinin Doğuşu 11
1. Kültür ve Medeniyet Kavramları 12
2. İslam Kültür ve Medeniyetinin Doğuşu ve Gelişimi 17
3. İslam Kültür ve Medeniyetinin Kaynakları 18
3.1. Aklıselim 18
3.2. Kur'an ve Sünnet 20
3.3. Beş Duyu (Havassıselime) 21
3.4. Örf ve Âdetler 22
3.5. Diğer Kültür ve Medeniyetler 22
2. Ünite İslam Kültür ve Medeniyetinin Esasları 29
1. İslam Kültür ve Medeniyetinin Esasları 30
1.1. Tevhit 30
1.2. Hürriyet 32
1.3. İlmîlik 33
1.4. Özgünlük 34
1.5. Yerellik 35
1.6. Evrensellik 35
1.7. Sulh 36
2. İslam Kültür ve Medeniyeti Yönetim Anlayışının Esasları 37
2.1. Emanet 38
2.2. Adalet 38
2.3. Liyakat 39
2.4. İstişare 40
2.5. Meşruiyet 41
3. Ünite İslam Kültür ve Medeniyetinde Sosyal ve Ekonomik Hayat 45
1. İslam ve Toplum 46
2. İslam Toplumunu Yönlendiren İlkeler 47
2.1. Güven 48
2.2. Kardeşlik 49
2.3. Yardımlaşma ve Dayanışma 49
2.4. İyiliği Emretme, Kötülükten Sakındırma 50
2.5. Hak ve Adaleti Gözetme 51
3. İslam Toplumunda Sosyal Hayat 53
3.1. İnsan-Allah İlişkisi 54
3.2. İnsan-İnsan İlişkisi 55

3.3. İnsan-Toplum İlişkisi 57
3.4. İnsan-Evren İlişkisi 62
4. İslam Toplumunda Ekonomik Hayat 64
4. Ünite İslam Kültür ve Medeniyetinde İlim 71
1. Kur'an ve Sünnette İlim 72
2. İlmî Hayatın Gelişimi ve Dünyadaki Etkileri 75
2.1. Kur'an-ı Kerim'in Cemi (Toplanması) ve Çoğaltılması 75
2.2. Hadislerin Tedvin ve Tasnifi 76
2.3. Tercüme Hareketleri 77
2.4. İlmî Araştırmalar ve Telif Faaliyetleri 78
2.5. İlmî Faaliyetlerin Diğer Medeniyetlere Etkileri 80
3. İlim Kurumları 82
3.1. Mescitler 83
3.2. Kütüphaneler 83
3.3. Medrese, Mektep ve Üniversiteler 85
5. Ünite İslam Kültür ve Medeniyetinde Sanat 93
1. Sanat ve Sanatın Kapsamı 94
2. İslam Kültür ve Medeniyetinde Sanat Anlayışı 95
3. Dil ve Edebiyat 97
4. Mimari 99
5. Güzel Sanatlar 104
6. Musiki 110
6. Ünite İslam Kültür ve Medeniyetinde Şehir 115
1. Şehirleşmenin Tarihçesi 116
2. Şehir ve Medeniyet İlişkisi 118
3. Şehir ve Özellikleri 120
3.1. Şehrin Düzeni ve Fiziki Unsurları 122
3.2. İslam Medeniyetinin Beşiği Olan Şehirler 126
7. Ünite İslam Kültür ve Medeniyetinin Bugünü ve Geleceği 137
1. İslam Kültür ve Medeniyeti Üzerine Yapılan Araştırmalar 138
2. İslam Kültür ve Medeniyetinin Diğer Medeniyetlere Etkisi 144
3. İslam Kültür ve Medeniyetinin Bugünü ve Geleceği 146
Sözlük 157
Cevap Anahtarı 165
Kaynakça 166
Görsel Kaynakça ve Genel Ağ Kaynakçası 172
Türkiyen'nin Mülki İdare Bölümleri ile Kara ve Deniz Komşuları Haritası 173
Türk Dünyası Haritası 174

ORGANİZASYON ŞEMASI

Karekod (Ünite Pdf Dosyası)

Karekod (Ünite Özet Sunusu)

Ünite Numarası

Ünite Adı

Görsel Özetleyici

Hazırlık Soruları

Temanın dijital versiyonu

Ünite Özet Sunusu

1. ÜNİTE

İSLAM KÜLTÜR VE MEDENİYETİNİN DOĞUŞU

KONULAR

Kültür ve Medeniyet Kavramları

Kültür ve Medeniyetin Doğuşu ve Gelişimi

İslam Kültür ve Medeniyetinin Kaynakları

KAVRAMLAR

kültür

medeniyet

kültür havzası

İslam medeniyeti

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Kültür ve medeniyet kavramları hakkında bildiklerinizi sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. "İslam medeniyeti" kavramı sizin için ne ifade etmektedir?
3. İslam medeniyetinin kaynaklarının neler olabileceğiyle ilgili düşüncelerinizi paylaşınız.

11

Ünite Kapağı

Kavramlar

Ünite Numarası

İnfografik

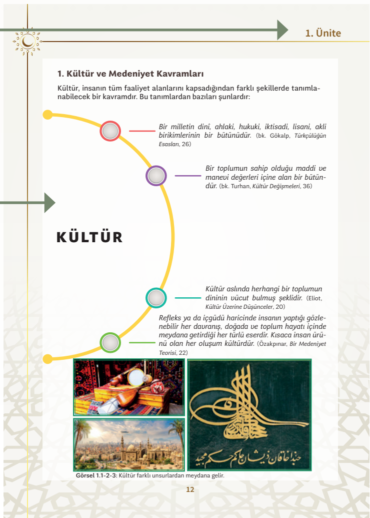
1. Ünite

1. Kültür ve Medeniyet Kavramları

Kültür, insanın tüm faaliyet alanlarını kapsadığından farklı şekillerde tanımlanabilecek bir kavramdır. Bu tanımlardan bazıları şunlardır:

KÜLTÜR

Bir milletin dinî, ahlaki, hukuki, iktisadi, lisani, akli birikimlerinin bir bütünüdür. (bk. Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, 26)

Bir toplumun sahip olduğu maddi ve manevi değerleri içine alan bir bütündür. (bk. Turhan, *Kültür Değişmeleri*, 36)

Kültür aslında herhangi bir toplumun dininin vücut bulmuş şeklidir. (Eliot, *Kültür Üzerine Düşünceler*, 20)

Refleks ya da içgüdü haricinde insanın yaptığı gözlenebilir her davranış, doğada ve toplum hayatı içinde meydana getirdiği her türlü eserdir. Kısaca insan ürünü olan her oluşum kültürdür. (Özakpınar, *Bir Medeniyet Teorisi*, 22)

Görsel 1.1-2-3: Kültür farklı unsurlardan meydana gelir.

12

İslam Kültür ve Medeniyetinin Doğuşu

İslam, sahih bilgiyi belirlemeyi ve buna uygun davranmayı teşvik eder. Doğruyu eğriden ayırabilen akıselim kişi, vicdanının sesini dinler. Vicdan ise insan tabiatını iyiye sevk eden yetidir. İnsan, vicdanı sayesinde ahlaki doğruları kavrar, adalete ve fazilete yönelir. Böylece salih amellerde bulunmaya ve kötülüklerden sakınmaya muvaffak olur, çevresini de ıslaha yöneltir.

Görsel 1.5: Akıl, Allah'ın insana verdiği nimetlerdendir.

Akıselim insanın özelliklerinden biri de öz güven sahibi olmasıdır. Bu insan, hayatın farklı yönleri ile dengeli ilişkiler kurmayı başarır. Diğer insanların ve kültürlerin birikimlerinden istifade etme konusunda iletişime açık olur. Peygamber Efendimiz'in çevre ülkelerin yöneticilerine yazdığı diplomatik mektuplar, akıselime önem verdiğini gösterir.

Akıselim; efsaneleri, çelişkili sözleri ve iddiaları reddeder. Bu nedenle Müslümanlar, ispat ve delillere dayalı bilgiye önem vermişlerdir. Bir yandan araştırmalar sonucu ortaya çıkan yeni bilgilere bir yandan da değişime açık olmuşlardır.[12] Böylece toplumsal, siyasi ve iktisadi hayatta, ilimde ve sanatta başarı elde etmişlerdir.

Yorumlayalım

Kur'an'da **"ulülelbâb"** (Haşr suresi 2. ayet), **"ulünnüha"** (Zümer suresi 9. ayet) ve **"ulülebsâr"** (Taha suresi 54. ayet) ifadeleriyle açıklanan ve Türkçeye "akıl sahibi" olarak çevrilen, akıselim insanların ortak özellikleri belirtilir. Bu insanlar hayatlarını titizlikle sürdüren, nefislerini temiz tutan, tutkularına yenik düşmeyen, maddi ve manevi hakikatlerin kendilerindeki inkişafına açık olanlar şeklinde sıralanır. Bu bakımdan akıselimin ferasetle ilgisi vardır. "Müminin ferasetinden sakınınız. Zira o, Allah'ın (cc) nuru ile bakar." (Tirmizi, "Tefsir", 16) hadisişerifinde ifade edilen Allah'ın (cc) nuruyla bakmak, Allah'ın (cc) müminlere bahşettiği bir imkân olarak hakla batılı ve iyiyle kötüyü birbirinden ayırt etme yeteneğidir.

İslam kültür ve medeniyetinin gelişmesinde akıselimin kazandırdığı niteliklerin önemi hakkında düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

12 el-Faruki - el-Faruki, *İslam Kültür Atlası*, 126.

19

Ünite Adı

Görsel

Görsel Alt yazı

Ünite Metni

Dipnot

Değerlendirme Soruları:

(Açık Uçlu, Çoktan Seçmeli, Doğru/Yanlış, Boşluk Doldurma)

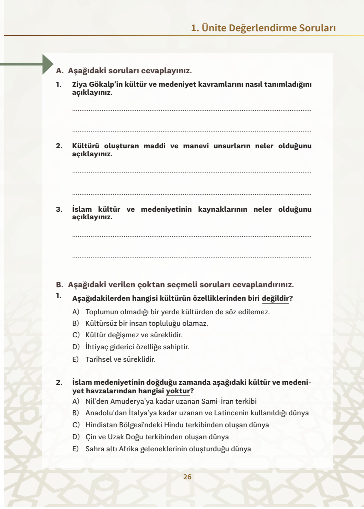
1. Ünite Değerlendirme Soruları

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. **Ziya Gökalp'in kültür ve medeniyet kavramlarını nasıl tanımladığını açıklayınız.**
....
....
2. **Kültürü oluşturan maddi ve manevi unsurların neler olduğunu açıklayınız.**
....
....
3. **İslam kültür ve medeniyetinin kaynaklarının neler olduğunu açıklayınız.**
....
....

B. Aşağıdaki verilen çoktan seçmeli soruları cevaplandırınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi kültürün özelliklerinden biri değildir?**
A) Toplumun olmadığı bir yerde kültürden de söz edilemez.
B) Kültürsüz bir insan topluluğu olamaz.
C) Kültür değişmez ve süreklidir.
D) İhtiyaç giderici özelliğe sahiptir.
E) Tarihsel ve süreklidir.

2. **İslam medeniyetinin doğduğu zamanda aşağıdaki kültür ve medeniyet havzalarından hangisi yoktur?**
A) Nil'den Amuderya'ya kadar uzanan Sami-İran terkibi
B) Anadolu'dan İtalya'ya kadar uzanan ve Latincenin kullanıldığı dünya
C) Hindistan Bölgesi'ndeki Hindu terkibinden oluşan dünya
D) Çin ve Uzak Doğu terkibinden oluşan dünya
E) Sahra altı Afrika geleneklerinin oluşturduğu dünya

26

1. Ünite Değerlendirme Soruları

D. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle tamamlayınız.

(kültür - tevhit - örf - medeniyet - hikmet)

1. Eliot'a göre .... herhangi bir toplumun dininin vücut bulmuş şeklidir.
2. Erol Güngör'e göre "Bir .... her şeyden önce bir değerler, inançlar sistemidir."
3. Toplumda kabul gören ve sürekliliği olan sosyal davranış biçimleri ile yerleşik uygulamalara .... denir.
4. İslam medeniyetinin özü, ... ilkesidir.

Bu Ünitede Neler Öğrendim?

....

Daha fazla soru için...

28

Karekod (Ünite Değerlendirme)

Sözlük: Kitabınızda geçen belli başlı kavramların anlamlarına buradan kolayca ulaşabilirsiniz.

Sözlük

A

akademisyen: Bilim ve sanat alanında akademik çalışmalar yapan kişi.

akıbet: Sonuç,netice.

alametifarika: Ayırıcı nitelik, ayırıcı özellik.

alternatif: Seçenek.

ambar: Genellikle tahıl saklanan yer. Geminin yük koymaya ayrılmış yeri. Yiyecek ve bazı eşyaların saklandığı yer.

amil: Etken, etmen, sebep, faktör.

antik: İlk Çağ'daki uygarlıklarla özellikle eski Yunan ve Roma uygarlıkları ile ilgili olan, antika.

antropoloji: İnsanı ve insan toplumlarını tüm yönleriyle (biyolojik, sosyal, kültürel) inceleyen, bütüncü ve karşılaştırmalı bir disiplin.

arabesk: İslam tezyinatında ve Avrupa Rönesans mimarisinde görülen stilize bitki, hayvan ve geometrik süs unsurlarıyla yüklü bir şekilde hazırlanmış kompozisyonlar.

araştırma: Bilim ve sanatla ilgili olarak yapılan yöntemli çalışma.

arz: Hz. Peygamber'in her sene Ramazan ayında, o ramazan ayına kadar gelen bütün sure ve ayetleri Cebrail'e (as) , Cebrail'in de kendisine okuması.

asimilasyon: Farklı kökenden gelen azınlıkları veya etnik grupları, bunların kültür birikimlerini, kimliklerini baskın doku ve yapı içinde eriterek yok etme sürecinin sonu.

Asrısaadet: Hz. Muhammed'in (sav) peygamberlik görevini yaptığı devir. İslam'ın Hz. Peygamber önderliğinde en güzel biçimde yaşandığı zaman.

avasım: İslam devletleriyle Bizans İmparatorluğu arasındaki müstahkem sınır bölgelerine verilen ad.

ayyar: Hilekâr, hileci, düzenbaz. Abbasilerin son zamanlarında iktidarlarını korumak için reisliğini üzerlerine aldıkları fütüvvet teşkilatının kılıçlı bölüğü.

B-C-Ç

bahşetmek: Karşılıksız olarak vermek, bağışlamak, sunmak.

batıl: İnançlar bakımından gerçek olmayan. Çürük, temelsiz, asılsız

bedbaht: Mutsuz, bahtsız, talihsiz.

berat: Nişan, rütbe, ferman.

Beyatürrıdvan: Hicret'in 6. yılında Hudeybiye'de Hz. Peygamber'le yaptıkları biat.

beytülmal: Devlet hazinesi

cerh ve tadil: Hadis râvilerinin dinî ve ilmî yönden tenkidini konu edinen ilim.

cihanşümul: Evrensel.

cihet: Yön, yan, taraf.

cumba: Eski evlerde pencere hizasında sokağa doğru çıkıntısı olan kafesli bölüm.

cüzi: Cüze ait, bir şeyin bütünüyle değil bir parçası ile ilgili. Pek az, az miktarda.

157

Kaynakça

Abdülbâkî, Muhammed Fuâd. Müttefekun Aleyh Hadisler. çev. Abdullah Feyzi Kocaer. İstanbul: Yeni Şafak Kültür Yayınları, 2005.

Acar, M. Şinasi. Türk Hat Sanatı. İstanbul: Antik A.Ş. Kültür Yayınları, 1999.

Aktaş, Hüsnü. Medeni Vahşet. İstanbul: Düşünce Yayınları, 1980.

Arıtan, Ahmet Saim. "Ciltçilik." Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 7/551-557. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.

Ateş, Süleyman. "İhlas." Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 21/535-537. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.

Aydın, Mehmet Akif - Hamîdullah, Muhammed. "Köle". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 26/246-348. Ankara: 2002.

Ayvazoğlu, Beşir. Aşk Estetiği. İstanbul: Kapı Yayınları, 2013.

Baktır, Mustafa. "Suffe". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 37/470. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

Baltacı, Cahid. İslam Medeniyeti Tarihi. 3. Baskı. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2010.

Bammat, Haydar. İslam'ın Çehresi. çev. Osman Fehmi Giritli. İstanbul: Sancak Yayınları, 1975.

Beyatlı, Yahya Kemal. Kendi Gökkubbemiz. İstanbul: Yahya Kemal Enstitüsü Yayınları, 1974.

Bilmen, Ömer Nasuhi. Muvazzah İlmi Kelam. İstanbul: Ergin Kitabevi Yayınları, 1955.

Bozkurt, Nebi. "Hâfız". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 15/74-75. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.

Bozkurt, Nebi. "Tercüman". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 40/489. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.

Can, Yılmaz ve Recep Gün. İslam Sanatına Giriş. İstanbul: DEM Yayınları, 2009.

Can, Yılmaz. İslam Şehrinin Fiziki Yapısı. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2014.

Cansever, Turgut. İslam'da Şehir ve Mimari. İstanbul: Timaş Yayınları, 2014.

Cansever, Turgut. Osmanlı Şehri. İstanbul: Timaş Yayınları, 2010.

Çağrıcı, Mustafa. "Adalet". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 1/344. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1988.

Çakan, İsmail Lütfi - Solmaz, N. Mehmed. Kur'an-ı Kerim'e Göre Peygamberler ve Tevhid Mücadelesi. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2014.

Duman, Zeki. "İslam Medeniyeti ve Çağdaş Dünya". Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 29/2 (2011), 1-20.

Dursun, Davut. "Günümüz İslâm Dünyası". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 23/32-36. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2001.

Doğan, D. Mehmet. Büyük Türkçe Sözlük. İstanbul: İz Yayınları, 1996.

166

Kaynakça: Kitabınız hazırlanırken faydalanılan belli başlı kaynakların listesi

Sözlük

vahiy kâtibi: Hz. Peygamber'e vahyedilen ayet ve sureleri, vahyin başlangıcından kesilmesine kadar yazan sahabeler.

vakıf: Bir malın mülkiyet vakfeden kişide kalmak üzere yararlanma hakkını insanların hizmetine sunma.

varsayım: Deneylerle henüz yeter derecede doğrulanmamış ancak doğrulanacağı umulan teorik düşünce, faraziye, hipotez.

vecibe: Ödev, boyun borcu, vazife.

Veda Hutbesi: Hz. Peygamber'in Veda Haccı'nda okuduğu hutbeler.

vücub: Yapılması gerekli, lüzumlu ve zaruri olma, vacip olma, terk edilmesi caiz ve mümkün olmama.

yeti: İnsanda doğuştan var olan idrak, hafıza, muhakeme yeteneği gibi güçlerin her biri, meleke.

zan: Şüphe, tereddüt, şek, sanma, sanı.

zaviye: Bir şeyhin yönetiminde tasavvuf eğitiminin verildiği mekân.

zevahir: Görünüm.

zîc: Yıldızların yerlerini ve hareketlerini hesap etmeye yarayan cetvel.

zira (arşın): Metrik sisteme geçilmeden önce kullanılan bir uzunluk ölçüsü. Dirsekle orta parmak ucu arasındaki kısmı ifade eder (yaklaşık 50 cm).

Cevap anahtarı için lütfen karekodu okutunuz.

165

Karekod (Cevap Anahtarı)

Kaynakça

Kayaoğlu, İsmet. "İslam'da Adalet Mefhumu". Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 27/1-4 (Ağustos 1985): 201-206.

Köksal, Alver. "Mahalleye Giriş". Hece Dergisi 13 (Ağustos 2009): 144-148.

Mahir, Fatma Banu. "Minyatür Sanatı". İslam Sanatları Tarihi, ed. Muhittin Serin, 124-147. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2011.

Özafşar, Mehmet Emin vd. (ed.). Hadislerle İslam. 7 Cilt. İstanbul: DİB Yayınları, 4. Basım, 2020.

Özcan, Ali Rıza. "Medeniyetin Kılıcı Hüsn-ü Hat Sanatı". Ay Vakti Dergisi, Medeniyet Özel Sayısı, 82-84 (2007): 279-285.

Özcan, Nuri. "Türk Din Musikisi". İslam Sanatları Tarihi, ed. Muhittin Serin, 215-240. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2011.

Şahin, Haşim. "Selçuklular Dönemi'nde Ahiler". Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Uygarlığı I, ed. A. Yaşar Ocak, 301-307. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2006.

Subaşı, Mehmet Hüsrev. "Diğer Sanatlar". İslam Sanatları Tarihi, ed. Muhittin Serin, 194-213. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2011.

Tuna, Korkut. "İdeal Şehir Üzerine Düşünceler". Şehir ve Düşünce 1 (2013): 40-59.

Yiğit, İsmail. "Bağdat". Altınoluk Dergisi 101 (2002): 50-55.

**Kaynakça İSNAD atıf sisteminin Sonnot edisyonuna göre hazırlanmıştır.

Görsel Kaynakça Ve Genel Ağ Kaynakçası için lütfen karekodu okutunuz.

172

Karekod (Görsel Kaynakça)

KISALTMALAR

bk.	: Bakınız	M	: Miladi
çev.	: Çeviren	MÖ	: Milattan önce
Derg.	: Dergisi	s.	: Sayfa
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi	TİEM	: Türk İslam Eserleri Müzesi (İstanbul)
DTS	: Dinî Terimler Sözlüğü	vb.	: Ve benzeri
ed.	: Editör	Yay.	: Yayınları
H	: Hicri	yy.	: Yüzyıl